

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 138/2011-15

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 6. apríla 2011 predbežne prerokoval sťažnosť S., B., právne zastúpeného advokátom JUDr. J. M., B., vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v konaniach vedených Krajským súdom v Trnave pod sp. zn. 9 Co 169/2008 a Najvyšším súdom Slovenskej republiky pod sp. zn. 2 Cdo 201/2009 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť S. o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 14. marca 2011 doručená sťažnosť S., B. (ďalej len „sťažovateľ“), vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv

a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) v konaniach vedených Krajským súdom v Trnave (ďalej len „krajský súd“) pod sp. zn. 9 Co 169/2008 a Najvyšším súdom Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) pod sp. zn. 2 Cdo 201/2009. Sťažnosť bola odovzdaná na poštovú prepravu 11. marca 2011.

Zo sťažnosti vyplýva, že rozsudkom Okresného súdu Galanta (ďalej len „okresný súd“) č. k. 6 C 104/2007-276 zo 14. apríla 2008 bola zamietnutá žaloba R. (ďalej len „žalobkyňa“) proti sťažovateľovi o navrátenie vlastníctva a vydanie pozemkových nehnuteľností. Rozsudkom krajského súdu č. k. 9 Co 169/2008-428 z 19. marca 2009 bol rozsudok okresného súdu zmenený tak, že sťažovateľ bol zaviazaný sporné nehnuteľnosti žalobkyni vydať a navrátiť jej vlastnícke právo k ich prevažujúcej časti. Rozsudkom najvyššieho súdu sp. zn. 2 Cdo 201/2009 z 30. novembra 2010 bolo zamietnuté dovolanie sťažovateľa proti rozsudku krajského súdu.

Sťažovateľ namietal nedostatok aktívnej vecnej legitímácie žalobkyne, ktorý prezentoval vznikom a historickým vývojom Československého (Slovenského) univerzitného fondu. Žalobkyňa podľa sťažovateľa nepredložila relevantný dôkaz o tom, že pôvodný vlastník sporných nehnuteľností bol právnym predchodcom žalobkyne, resp. že sporné nehnuteľnosti patrili po roku 1774 Rímskokatolíckej cirkvi. Sťažovateľ poukazoval na skutočnosť, že Spoločnosť Ježišova, ktorá podľa názoru žalobkyne spravovala aj Prepošstvo Panny Márie v Turci, bola zrušená pápežom Klimentom XIV. 21. júla 1773 dokumentom Dominus ac Redemptor pre celé územie Európy. Nariadením Márie Terézie z 21. januára 1774 sa majetok už zrušeného Spoločenstva Ježišovho stal základom štátnej školskej reformy, ktorá začala v roku 1774 vydaním Všeobecného školského poriadku a bola zavŕšená cisárskym nariadením Ratio educationis v roku 1777. Majetok zrušeného Spoločenstva Ježišovho položil tak základy štátnej školskej sústavy, ktorá rozlišovala tri druhy ľudových škôl: triviálne, hlavné a normálne s povinnou šesťročnou školskou dochádzkou pre všetky deti od šiestich rokov. S prihliadnutím na uvedené nakladanie s majetkom tzv. svetskou mocou, ako aj s poukazom na výpoveď Cisárskeho patentu z 5. novembra 1855 sťažovateľ tvrdil, že odvolanie sa žalobkyne na Cisársky patent z 5. novembra 1855 ako potvrdenie štátnej moci o charaktere majetku Náboženského

a študijného fondu ako vlastníctva katolíckej cirkvi je právne irelevantné, lebo Cisársky patent z 5. novembra 1855 zanikol v roku 1870. Nariadením Márie Terézie z 25. januára 1774 došlo k potvrdeniu zoštátnenia majetku už zrušeného Spoločenstva Ježišovho. Kráľovským nariadením cisára Jozefa II. zo 6. decembra 1781 došlo k zrušeniu kláštorov všetkých kontemplatívnych a žobravých rádov v Uhorsku, zoštátneniu ich majetkov a potvrdeniu zoštátnenia zrušeného Spoločenstva Ježišovho. Z označených zoštátnených majetkov zrušeného Spoločenstva Ježišovho a zrušených kláštorov boli zriadené tri verejné fondy, a to: náboženský, študijný a univerzitný. Tieto verejné fondy boli spravované štátom, a to prostredníctvom Uhorskej kráľovskej komory a Uhorskej kráľovskej miestodržiteľskej rady. V tom istom roku cisár Jozef II. reskriptom nariadil zlúčenie univerzitného a študijného fondu a ich inkamerovanie do štátnych financií. Uvedená skutočnosť štátneho vlastníctva nebola zmenená ani Cisárskym patentom z 5. novembra 1855, lebo tento bol platne vypovedaný v dôsledku Prvého vatikánskeho koncilu depešou ministra zahraničných vecí Beusta z 30. júla 1870. Platnosť výpovede bola potvrdená pápežskou alokáciou z 21. novembra 1921 a pápežskou konštitúciou z 23. decembra 1922, v dôsledku ktorej Svätá stolica vyhlásila, že nepovažuje nástupnícke štáty za nástupcov zaniknutých štátov do práv a povinností voči cirkvi týmito doteraz vykonávanými, a teda ako Svätá stolica, tak aj nástupnícke štáty stratili možnosť dovoľávať sa právnej úpravy pred rokom 1918. Dôvodom vypovedania konkordátu z 5. novembra 1855 bolo naplnenie znakov podstatnej zmeny podmienok, keďže na Prvom vatikánskom koncile bola Katolíckou cirkvou vyhlásená dogma o neomylnosti pápeža a vyhlásením tejto dogmy sa zmenila právna povaha pápeža ako zmluvného partnera. Výpoveď konkordátu bola platná tak pre Rakúsko, ako aj pre Uhorsko, lebo podľa zákona č. 12/1867 ř. z. o úprave vzťahov v Rakúsko-Uhorsku sú veci národnej obrany, financií a zahraničnej politiky nedeliteľnými-spoločnými vecami. Výpoveď realizovaná v mene cisára ministrom zahraničných vecí bola v zmysle tzv. pragmatickej sankcie aktom vecí spoločných, lebo išlo o zahraničnú politiku. V dôsledku výpovede došlo k zániku konkordátu z 5. novembra 1855, a preto zákonom Národného výboru československého č. 11/1918 Sb. o zřízení samostatného státu československého nemohlo dôjsť k recepcii niečoho, čo už od 30. júla 1870 netvorilo súčasť ríšskych zákonov. Výpoveď konkordátu potvrdila aj Svätá stolica spomínanou pápežskou alokáciou a konštitúciou. Štátne vlastníctvo už uvedených troch verejných fondov ostalo nedotknuté,

pričom Československá republika zákonom č. 354/1921 Sb. o prevzetí statků a majetku, případných podle mírových smluv československému státu nadobudla všechny statky a majetky, které na území Rakúsko-Uhorska patriacom teraz Československej republike patrili bývalému Rakúsku, bývalému Uhorsku alebo ako spoločný majetok Rakúsko-Uhorsku, ako aj to, čo patrilo Korune rakúskej a uhorskej a bývalej panovníckej rodine rakúsko-uhorskej ku 28. októbru 1918.

Všeobecné súdy sa námietkami a označenými dôkazmi sťažovateľa zaoberali nedostatočne, resp. najvyšší súd v rámci dovolacieho konania vôbec. Navyše najvyšší súd zamietnutie dovolania sťažovateľa odôvodnil v podstate ustálenou judikatúrou upravujúcou majetkovú podstatu náboženského fondu. Pritom náboženský fond (základina) vznikol na základe iného právneho aktu a z úplne iného majetku ako univerzitný fond alebo študijný fond. Bolo povinnosťou všeobecných súdov dať jednoznačnú odpoveď na všetky uplatnené námietky sťažovateľa. Napriek tomu odôvodnenia rozsudkov krajského súdu a najvyššieho súdu takéto závery neobsahujú, sú nepresvedčivé a zjavne neodôvodnené. Došlo tým k porušeniu označených práv sťažovateľa podľa ústavy, listiny a dohovoru.

Sťažovateľ navrhuje vydať nález, ktorým by ústavný súd vyslovil porušenie označených článkov ústavy, listiny a dohovoru s tým, aby boli rozsudky najvyššieho súdu z 30. novembra 2010 a krajského súdu z 19. marca 2009 zrušené a vec vrátená na ďalšie konanie.

Z rozsudku najvyššieho súdu sp. zn. 2 Cdo 201/2009 z 30. novembra 2010 vyplýva, že ním bolo zamietnuté dovolanie sťažovateľa proti rozsudku krajského súdu sp. zn. 9 Co 169/2008 z 19. marca 2009. Podľa názoru najvyššieho súdu žalobkyňa je v konaní vecne aktívne legitimovaná. Vzniknuté fondy (základiny), študijný fond, zriadený panovníckym aktom Márie Terézie a náboženský fond, súdna prax za prvej Československej republiky (porovnaj napr. nález Najvyššieho správneho súdu zo 17. apríla 1924 č. 6486, nález toho istého súdu z 8. marca 1926 č. 4515, rozhodnutia Boh. A 3968/1924, Boh. A 5402/1926) aj právna teória (porovnaj napr. Slovník veřejného práva československého, zv. II., Polygrafia, Brno, 1932, s. 691 a nasl. – heslo Náboženské fondy)

považovali za verejné fondy. Predstavovali osobitné majetkové podstaty nadačného typu a ich majetok spravoval štát s určením pre podporu Katolíckej cirkvi. Tieto fondy mali slúžiť potrebám Katolíckej cirkvi, pričom ich účel, ako aj pôvod mal bezprostrednú spojitosť s touto cirkvou. Odhliadnuc od predošlého historického vývoja treba zdôrazniť, že v porovnaní s Českom na Slovensku v päťdesiatych rokoch minulého storočia došlo k rozdielnemu vývoju. Fondový život tu zanikol, došlo k ukončeniu činnosti fondu (pozri Pejs, Oldřich: K historickým souvislostem existence náboženské matice u nás, in Čtyřicet let církevních zákonů v Československu, Sekretariát vlády ČSR pro věci církevní, Praha, 1989, nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. II. ÚS 189/02 z 3. augusta 2005, rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky č. k. 5 A 35/2002-73 z 2. novembra 2006). Za situácie, keď na Slovensku už nepôsobí náboženská základina (fond), ktorej majetok bol priamo zviazaný pôvodom a účelom s Rímskokatolíckou cirkvou, dospel najvyšší súd k záveru, že pre posúdenie, či žalobkyňa je, alebo nie je oprávnenou osobou, nie je podstatnou samotná skutočnosť, že náboženská základina (fond) netvorila súčasť hierarchického zriadenia Rímskokatolíckej cirkvi. Pri výklade pojmu oprávnenej osoby nemožno totiž obísť, aký bol pôvod (majetkový základ), účel a ciele uvedeného fondu a zároveň stav, že ukončením jeho činnosti sa zmarili účel a ciele fondu bezprostredne zviazané s Rímskokatolíckou cirkvou, teda že krivda spáchaná na tomto fonde predstavovala priamu krivdu voči Rímskokatolíckej cirkvi, ktorú napraviť nepochybne sledoval zámer reštitučného zákona. Iný výklad by znamenal nenaplnenie základného princípu všeobecnej spravodlivosti a morálky pri vrátení tohto odňatého majetku. Prijatý výklad nie je v žiadnom prípade neprípustne rozširujúci. Dokonca je konformný s judikatúrou za prvej Československej republiky, keď sa majetok verejného fondu (náboženského) chápal aj ako cirkevný majetok. Pre úplnosť je potrebné poukázať aj na rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 3 Cdo 119/2002 z 28. februára 2003, ktorým bola Rímskokatolícka cirkev uznaná za oprávnenú osobu vo vzťahu k majetku patriacemu a odňatému náboženskej základine.

Rozsudok najvyššieho súdu bol podľa rukou písanej poznámky doručený právnomu zástupcovi sťažovateľa 20. januára 2011.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľov. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy, alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, návrhy podané oneskorene, ako aj návrhy zjavne neopodstatnené môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania.

Na rozhodnutie o tej časti sťažnosti, ktorá smeruje proti konaniu vedenému krajským súdom pod sp. zn. 9 Co 169/2008, nie je daná právomoc ústavného súdu.

Ako to vyplýva z citovaného čl. 127 ods. 1 ústavy, právomoc ústavného súdu poskytovať ochranu základným právam a slobodám je daná iba subsidiárne, teda len vtedy, keď o ochrane týchto základných práv a slobôd nerozhodujú všeobecné súdy.

Proti rozsudku krajského súdu sp. zn. 9 Co 169/2008 z 19. marca 2009 bolo prípustné dovolanie ako mimoriadny opravný prostriedok, ktorý mal sťažovateľ k dispozícii a ktorý treba považovať za účinný prostriedok nápravy porušeného práva. O dovolaní rozhoduje najvyšší súd v dovolacom konaní. Preto je v jeho právomoci poskytnúť ochranu

sťažovateľovi vo vzťahu voči rozsudku krajského súdu. Tým je zároveň vylúčená právomoc ústavného súdu. K tomu treba dodať, že sťažovateľ možnosť podať dovolanie aj využil.

Odlišná je situácia týkajúca sa tej časti sťažnosti, ktorá smeruje proti konaniu vedenému najvyšším súdom pod sp. zn. 2 Cdo 201/2009. Túto časť sťažnosti treba považovať za zjavne neopodstatnenú.

O zjavnej neopodstatnenosti návrhu možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom orgánu štátu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil navrhovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnený návrh preto možno považovať ten, pri predbežnom prerokovaní ktorého ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, I. ÚS 110/02, I. ÚS 88/07).

Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je oprávnený preskúmať a posudzovať ani právne názory všeobecného súdu, ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie vecí všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (mutatis mutandis I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 352/06).

Prijaté závery najvyššieho súdu nemožno považovať ani za arbitrárne, ale ani za zjavne neodôvodnené, keďže najvyšší súd vyčerpávajúcim a logickým spôsobom vysvetľuje, ako k nim dospel. Z jeho argumentácie je evidentné, že rozhodujúci dôraz kladie na posúdenie otázky, kto bol v zmysle reštitučného zákona poškodený tým, že odňaté nehnuteľnosti už neslúžili pôvodnému účelu. Svoj právny názor opiera aj o výber z relevantnej skoršej judikatúry a literatúry. Samotnú skutočnosť, že najvyšší súd neakceptoval právny názor sťažovateľa, nemožno považovať za porušenie označených práv.

Berúc do úvahy uvedené skutočnosti ústavný súd rozhodol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde tak, ako to vyplýva z výroku tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 6. apríla 2011